

Synpunkter på preliminärt dokument Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd 2010.

Föreningen Socialpsykiatriskt forum (SPF) välkomnar initiativet att ta fram ett dokument som kan stimulera och aktivera stat, kommun och landsting att göra ett gott arbete inom sina uppdrag att stödja personer med psykiska funktionshinder/psykos/schizofrenidiagnos till ett liv i hälsa och delaktighet.

Detta dokument ska ta hänsyn till ekonomiska rättviseaspekter i ett nationellt perspektiv. Dokumentet har nu resulterat i ett förslag som tillåter synpunkter från engagerade verksamheter.

SPF vill problematisera några av utgångspunkterna för detta arbete:

1. Diagnostisering och medikalisering
2. Trygghets/ kontinuitetsbehov
3. Rikt utbud av metoder och möjligheter
4. Helhetssyn och samverkan
5. Valfrihet och inflytande
6. Implementeringen av riktlinjerna
7. Socialstyrelsens roll

1. Diagnostisering och medikalisering

Att enbart definiera sig i biologiska termer är djupt olyckligt. Kunskapen om att ett komplext samband råder mellan sociala, psykologiska och biologiska faktorer vad gäller psykisk ohälsa/hälsa är väl känd. Däremot vet vi ju ännu mycket lite om på vilket sätt dessa faktorer interagerar med varandra och därför bör vi vara ödmjuka med att ensidigt betona en enda faktor.

Den diagnostiska psykiatrin tar inte hänsyn till patientens livsvärld och lidande-sammanhang i tillräcklig utsträckning och detta får stor betydelse för patientens eget arbete för återhämtning.

Konsekvenserna av detta blir att kommuner ändrar sitt språkbruk och övergår till det psykiatriska språket där klienterna blir patienter med diagnoser och behandlingsbehov. Klienterna kommer alltmer att definiera sig som patienter (självstigmatisering) som bör behandlas istället för att få ta eget ansvar för sin planering i samråd med systemet.

Vad gäller begreppet Schizofreni är det idag omdiskuterat och skulle kunna uteslutas, istället kan begreppet psykostillstånd användas.

Vi är förundrade och bekymrade över hur Socialstyrelsen kan acceptera skrivelsen att farmakabehandling alltid ska vara ett utgångsläge? Ska inte alternativ finnas? Ska ett uppenbart trauma som leder till en psykos alltid medicineras bort? Är det uteslutet att andra insatser inte kan ersätta farmaka?

SPF ställer sig bakom svenska ISPS:s förslagsformulering: -"att läkemedel ges i tillägg där inte enbart psykosociala insatser är tillräckliga".

2. Trygghets/kontinuitetsbehov

Att metoden många gånger är underordnad en god kontinuerlig relation mellan klient och patient borde uppmärksammas mer. Verksamheter bör organiseras utifrån denna kunskap och personal bör regelbundet ha handledning som stöd för sitt arbete.

3. Rikt utbud av metoder och möjligheter

Ett av problemen med de metoder som presenteras i riktlinjerna är att de är tagna ur sitt sammanhang. Flera av dessa har sitt ursprung i värderingar, teorier och förhållningssätt som ännu inte är etablerade i Sverige. Myndigheter i andra länder lyfter upp begrepp som *recovery* och *recovery oriented practice* som både mål och medel i styrande kunskapsdokument. Vi skulle önska att dessa begrepp; återhämtning och psykiatrisk rehabilitering lyftes upp som prioriterade aspekter i riktlinjerna. De metoder som används i vårt land idag är svåra att bedöma ur ett evidensperspektiv. Därför anser vi att det är av största vikt att universitet, brukar- och patientorganisationer samt andra relevanta aktörer får ett tydligt mandat att påbörja och utveckla den praktik som finns idag. Värdet av att veta mer om det som faktiskt görs är lika högt, om inte högre, än att vet vilka metoder som har hög evidens.

4. Helhetssyn och samverkan

Personer med psykiska funktionsnedsättningar möts av en mängd olika aktörer i samhället vilka alla har möjlighet att med hjälp av psykiatriska, psykosociala och sociala insatser stödja personerna i sin återhämtning. Det är viktigt att helhetssyn och samverkan även i fortsättningen blir ledord för detta arbete oavsett diagnos eller ansvarig utförare av insatsen.

5. Valfrihet och inflytande

I riktlinjerna betonas att en koppling mellan en god relation och evidensbaserade insatser är det som ger de bästa behandlingsinsatserna. Om insatserna ska bli effektiva för individen krävs att denne får möjlighet att välja och ha inflytande över hur insatsen ska fungera. Mycket måste göras för att utveckla organisationen kring beslutsfattande och även kring vilken metodik som styr möten där insatserna bestäms; vårdplanering och biståndsbedömning.

6. Implementeringen av riktlinjerna

Vi oroas över risken att detta viktiga riktlinjearbete leder till ett mekaniskt och begränsat arbete där viktiga aspekter tappas bort. Tidigare erfarenheter visar att implementeringsbristerna är mycket stora och idag ska dessutom arbetet bedrivas med ett ökande antal olika entreprenörer inom vård och omsorg. Våra farhågor:

- att komplexiteten och nyanseringen i riktlinjearbetet inte kommer att bevaras i implementeringsarbetet utan att verksamheterna endast rekommenderar ett fåtal behandlingsinsatser.
- att enbart personer med ”rätt kompetens” anställs
- att utrymmet för patienters individuella önskemål minskar för att senare helt upphöra.

7. Socialstyrelsens roll

Okunskapen ute i verksamheterna om riktlinjernas betydelse och användbarhet är stor. Kommunernas och landstingens ledning och folkvalda behöver tydligt stöd för att dessa förhoppningsvis reviderade riktlinjer ska få avsedd effekt. Socialstyrelsen har en nyckelroll i detta sammanhang.

Stockholm 29/8 2010

Majka P Stenberg
Ordförande
Socialpsykiatriskt Forum

Socialpsykiatriskt Forum

Socialpsykiatriskt Forum är en nationell förening med syfte att vara en mötesplats för utbyte av kunskaper och erfarenheter kring socialpsykiatriska frågeställningar.

Föreningens målsättning är att över organisations- och yrkesgränser verka för ett socialpsykiatriskt synsätt och bidra till spridning och utveckling av det socialpsykiatriska kunskapsområdet. Föreningen vill också utgöra ett kritiskt och reflekterande forum när samhällseliga reformer, nya metoder och modeller genomförs och diskuteras.

Socialpsykiatriskt Forum vill fördjupa den socialpsykiatriska kunskapen, synliggöra rön, debattera och sprida erfarenheter. Föreningen vill därvid engagera företrädare från alla de samhällsorgan som människor med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning är beroende av.